

En Foregangsmand i Thy.

Ved Lærer A. Christensen, Haring.

Man har kaldt Studehandelen for ”Danmarks Guldgrube”, og det er et udmærket Navn, ikke mindst for Thylands Vedkommende.

Allerede i det 9. Årh. var dette Erhverv meget betydeligt, omend Hestehandelen indtil År 1300 var den vigtigste Indtægtskilde for Landbruget.

Studehandelen har ikke til enhver Tid været lige indbringende; der er særlig 3 gode Perioder, nemlig fra År 1200-1590, fra 1507-1718 og fra 1820-1895.

I den 1ste Periode er *Hansestalerne*, med Lübeck som mest betydende Markedsplads, særlig Aftager af Studene; men fra 1507 sker der et Omslag. *Hollænderne* møder på Markederne i Ribe og køber op. Desuden rejser de fra Gård til Gård og køber hos Adelsmændene, der jo den Gang sad inde med de privilegerede *Staldgårde*. Bonden kunde nok opdrætte Stude; men kun Adelen og enkelte Borgere havde Eneret til at *fede*. 1650 når Udførselen sit Højdepunkt, og da solgtes der op mod 100,000 Stk. eller et lignende Antal, som i 1881-95 udførtes årlig.

Etatsråd *Tang* på Nørre Vosborg holdt 1849 et Foredrag i København, i hvilket han anbefalede Eksport pr. Dampskib, og han oplyste ved den Lejlighed, at Hollænderne udførte Studene fra Ringkøbing, Hjerting og særlig *Ribe* pr. Sejlskib. Studene blev pakkede ned i Lasten og stuvede tæt sammen med Bjælker under Bugen, og Røgterens måtte så krybe hen under dem, når de skulde have deres *Æg*. De fik nemlig *Æg*, der blev stukne ned i Halsen på dem, og det var deres eneste Føde. - Det var dog sjældent, at et Dyr omkom. Tangs Bedstefader havde selv været med og aldrig beklaget sig over Tab på den Måde.

Herregårdene havde altså ”Staldret”, som det hed, og det har nok ikke altid været morsomt for de fine Herremænd at beværte de hollandske Opkøbere; men de måtte jo vise sig fra den elskværdigste Side, hvis de ikke vilde risikere, at Studehandlerne drog forbi deres Gårde i Fremtiden.

At Hollænderne fik Smag på det jydsk Studekød, var ikke mærkeligt. Datidens kortbenede, sortbrogede, glatte Race havde den Egenskab, at Fedtet ligesom dannede tynde Lag mellem Muskellagene, hvad der gjorde Kødet ualmindelig lækkert i Modsætning til de Racer, der udmærkede sig ved et tykt Lag Spæk uden over et tørt og seigt Muskellag.

De hollandske Landmænd havde længe været kede af Konkurrencen; der blev lagt Indførselstold på Studene, og 1770 blev Indførselen helt forbudt. Det var vel atter en Følge af, at Udførselstolden allerede 1718 var bleven betydelig forhøjet herhjemme.

Hundrede År senere gentog Hollændernes ”Agrar”-politik sig; men da var det Tyskland, der forbød Indførselen af dansk Fedekvæg.

Bonden fik 1701 Tilladelse til at udføre *magre* Stude. Tolden var den samme som for fede, og Smugleri ved Landgrænsen fandt derfor meget ofte Sted; men en Mager handel af ret stor Betydning kom dog i Gang, men den tabte sig omkring 1780.

Staldgårdenes Eneret ophævedes 1788; men da man i 1818 begyndte så småt med Vandmejerier, gik Studehandelen meget tilbage.

Oprindelig var der 400 *Staldgårde*. Ved det 19de Århundredes Begyndelse var der kun Halvdelen, og efter Statsbankerotten 1813 varede det hele 7 År, før man kom på ret Køl igen.

Mange Staldgårde vedblev dog at være *Studegårde*, og de Studehandlere, der handlede med disse Gårdes hele Besætninger fra 1820 til hen i 80erne, er det netop, vi her skal beskæftige os med; thi en af *Kongerne* blandt dem er nemlig vor Foregangsmand her i Thy. Hans Navn er vel kendt; han hed nemlig:

Poul Breinholt.

Mænd af Slægten Breinholt er i det hele taget Foregangsmænd med Hensyn til Kvæghandelen, og en Mængde af dem fortjener på dette Område Kongenavn; der bliver endda Plads til en hel Del Prinser af samme Slægt.

Landstingsmand, Etatsråd Breinholt til Rysensten skriver:

”Næsten alle Slægtens Medlemmer er inkarnerede Studehandlere. Ligesom Landbruget i Nutiden er optaget af Ko- og Svinehold, af Andelsmejerier og Andelsslakterier, således drejede alt sig for et Par Menneskealdrer siden næsten kun om Stude; de var Hovedgenstand for alle Samtaler; det var dem, der bar Landbruget, og selv Byfolk og Embedsmænd måtte følge Strømmen, om de end i deres Hjerte foragtede denne ”Studesnak”.

Studene udførtes dels som magre, dels som halvfede - de såkaldte Staldstude - til Hertugdømmerne, hvor de Forår og Efterår solgtes på Markederne i *Husum* og *Itzehoe*. - Husummarkederne i April-Maj og i Oktober bestemte nærmest Priserne, der gjaldt det følgende Halvår. Studene købtes altid på langt Hold, ofte et halvt og ikke sjældent et helt År forud for Leveringen. - Det var en Handel, der var baseret på en ganske mærkelig gensidig Tillid, køberen måtte stole på Sælgerens Ærlighed med Hensyn til Fodring og Behandling af Dyrene, og Sælgeren måtte i samme Grad stole på Køberens Ærlighed, idet Sælgeren leverede sine Stude på Kredit til efter Husummarkederne Tilendbringelse og som Regel ikke modtog en eneste Skilling for de af ham leverede Stude, der dog ofte for et Parti Staldstude kunde løbe op til både 5 og 10,000 Kr. Denne

tillidsfulde Kreditgivning var så almindelig, at der under Handelen, hvor man tingede og pruttede om hver en Daler, aldrig nævnte noget om Betalingstiden, idet denne på Forhånd stiltiende betragtedes først at indtræde, når Køberen havde solgt Studene, og så meget mærkeligere var denne Kreditgivning, som det ikke sjældent var Sælgeren bekendt, at Køberen langt fra var så formuende, at han kunde dække et ved Markedet opstået større Tab, men man stolede blindt på, at han i hvert Fald vilde aflevere hver Skilling, han havde fået i Behold på Salget og trøstede sig med, at han ad Åre vilde have bedre Held med sig.

Tilliden blev sjælden, ja, vistnok aldrig skuffet i Vestjylland, hvad der forøvrigt turde være ret betegnende for den så ofte hånede "Studeprangermoral". Benævnelsen "Pranger" hører for Resten slet ikke hjemme i den Forbindelse. En Mand, der handlede med Stude i Flokkevis, kaldte man altid en Studehandler, og han hørte og hører endnu til de mest velkomne Gæster, både hos Bonde og Herremand. Man bød ham med Glæde det bedste, Huset formåede, ja, selv det, som Landmanden er mest nænsom over, nemlig sin Befordring, har man, når mine egne Heste var udasede og trængte til Hvile, utallige Gange tilbudt og ydet mig".

Handelen med Stude skete altid pr. Par og altid i "Courant" Dalere. Betalingen i Sølv! P. Breinholt vekslede i Regelen i Flensborg.

Gamle P. Ingwersen i Wiuf delte det 19. Århundrede i 3 Handelsperioder. For 1840 var Handelen nedadgående, og Studenes Antal svandt ind til 30-40,000, og så var de endda 4-5 År gamle. I Begyndelsen kom Marskbønderne selv og købte Studene, men senere blev de helt borte. En ret betydelig Del købtes på de store Markeder, hvoraf *Holstebro* var langt det største og varede i flere Dage. *Viborg* Marked var også stort, og særlig kom der mange *Plovstude* fra Himmerland. Også i Horsens, Varde og særlig *Ribe* var der betydelige Markeder. På Markedet i *Itzehoe* var der ikke sjældent 15,000 Stude til Marked, og i *Husum* kunde Tallet nå 14,000, og Markedet varede i 2 Måneder, April-Maj hver *Torsdag*. 2. og 3. Torsdag i Oktober var dog Hovedmarkederne, men stod dog langt tilbage for Forårsmarkederne. Den anden Periode varer fra 1840 til omkr. 1855. Handelen var stærk stigende, men de tørre Somre 57-59 gav Handelen et Sæt. Kær Herred leverede disse År en fortrinlig Stud. Den var grå af Lød med hvidt Hoved og en hvid Stribe ned over Ryggen. Himmerlands Studegårde leverede Dyr, der var store, uden Fedt og i Regelen *Plovstude*; men ingen kunde måle sig med Studene i *Thy* og på *Mors*. Af Studegårde på denne Ø skal nævnes Ullerup, Nandrup, Damsgård og Blidstrup, i *Thy* Ullerupgård, Vestervigkloster og Boddum Bisgård.

De bedste Studegårde på Salling var: Jungetgård, Gunderslevkloster, Hegnet og Spøttrup

og i Harsyssel: Ryssensten, Sdr. Vinkel, Kappel, Landting og Rydhave i Ginding Herred; Handbjerg-Hougård og Volstrup i Hjerm Herred; Nørre Vosborg, Pallesbjerg og Ebbensgård i Ulfborg Herred.

Hver af de 3 Perioder har sine udprægede Studehandlere; men her skal vi særlig beskæftige os med forannævnte *P. Breinholt* til Boddum Bisgård i *Thy*.

Hans Slægt stammer fra Gården Breinholt i Humlum Sogn Nord for Struer. Det var en gammel Studegård, og den ejedes af Slægten i halvandet Hundrede År.

Stamfaderen hed *Christen Jensen*, men blev kaldt Breinholt efter Gården, og han havde en Dattersøn, Jens Breinholt, der blev Ejer af Gården og giftede sig med *Karen Stockholm*. Deres ældste Søn hed Christen Breinholt og kom i en Alder af kun 18 År til Damsgård på Mors som Ejer. Han fik den ved Auktion 1813, og den kostede 68,000 Rdl., som ifølge Forordning af 2. Maj s. År blev omskrevet til 16,000 Rdl. Han var gift med Mette Kirstine Strandbygård fra Dejbjerg, og de havde 6 Børn, af hvilke den yngste, Jørgen, arvede Damsgård; den ældste, *Jens Breinholt*, kom til Vestervigkloster, som han købte i Fælling med *Niels Juelsby Stockholm*, der var gift med hans ældste Søster. En yngre Søster blev gift med Proprietær Ingwersen til Hegnet, og en tredje Søn, Niels, fik Spøttrup på Salling.

J. Breinholt og N. Stokholm fik Vestervigkloster 1835; den første var da 20, den anden c. 27 År gammel. Klosteret var grundlagt c. 1110 og indviet til St. Thøger, Vendsyssels Skytshelgen. I mange År var det et kongeligt Len og ejedes fra 1731-98 af den adelige Familie *Moldrup*. De to Svogre gav 30,000 Rdl. for hele Herligheden, og Ejendommen deltes i to Gårde: Vestervig Neder- og Vestervig Overgård. J. Breinholt fik den første og blev siden gift med et Søskendebarn til N. Stokholm. Hun hed Karen Stokholm og var fra Kappel ved Lemvig. N. J. Stokholm fik Vestervig Overgård.

Christen Breinholt til Damsgård havde endnu en Søn; det næst yngste Barn i Rækken. Det var netop

Poul Stokholm Breinholt.

Født 23. August 1825 fik han sin Skolegang hos den gamle Degn i Outrup, der åbenbart ikke har været nogen Regnemester; thi når hans Elever kom til Tal over 1000, sagde han altid til dem: "Ja, Tal over 1000 kaldes jo en Million; men det skal I ikke bryde Jer om, lille Børn, for det er noget I aldrig får Brug for".

P. Breinholt blev da ikke heller stærk i at regne på Tavle eller Papir, men han regnede desto bedre i Hovedet, og han fik endda med adskilligt højere Tal at gøre end Tusinde. Læsning var ikke heller hans stærke Side. Der er kun en Bog, han vides at have læst helt ud, nemlig "Robinson Crusoe"; men han kom tidlig ud at se sig om, og 14 År gammel var han med at drive store Flokke at magre Stude til Markedet i Husum, og Faderen lod ham blive der et Års Tid, for at han kunde lære at forstå og udtrykke sig på Tysk. Han boede hos en rig Marskbonde ved Navn Harring, der ejede en Gård lige uden for Husum, og Harrings Efterkommere var også mindst i 2 Generationer i Danmark at lære Dansk.

Husum hørte den Gang til Danmark, men der var mange tysksindede Mænd i Byen, og Drengene i den Skole, han søgte, råbte tidt "Hannemann" efter ham; det var den Gang et yndet Skældsord mod de Danske.

Efter Hjemkomsten som 15årig Ungersvend begyndte Poul Breinholt straks Handelen. Først handlede han med Gæs. De købtes i Thy, på Mors og i Salling og dreves i store Flokke Syd på fra Sogn til Sogn. I Slutningen af August eller Begyndelsen af September samledes de. I Ydby, hvortil Flokkene stævnedes fra alle Sider, kunde der være flere Hundrede på én Gang, og Flokken forøgedes stadig gennem Thyholm. Når de først havde tilbagelagt en halv Mils Vej, gik de meget adstadige; men det tog Tid at få dem over Oddesund; de måtte svømme over, og Både med Mandskab passede på til begge Sider. Fra "Pinen" gik så Turen ned gennem Jylland. Undervejs solgtes, hvad der kunde sælges med Fordel til Stubbegræsning og senere til fuld Fedning. En Mængde gik til Århus- og Horsensegnen, nogle til Vejle og Fyn og andre til Sønderjylland. Opkøberne var gerne med, i alle Tilfælde en Del af Vejen, hvis de da ikke havde solgt til bestemte Modtagere. Engang var Poul Breinholt med til Vejle, så blev han ked deraf og lod Driverne sælge Resten. Han må have drevet denne Handel længe; thi 1853 ønsker Proprietær Ingwersen, Wiuf, pr. Brev, dateret 9. August, 300 Stk. gode Gæs af ham. Blev en Gås træt, måtte den bæres; kom de så forbi tøjrede Gæs, tog de uden videre en af dem og satte den trætte i Stedet. P. B. fik en mager Gås, der kunde holde ud at gå, og Bondemanden en større og federe i Stedet, så ingen havde noget imod et sådant Bytte. Også *Svin* opkøbtes, dog særlig på Mors, og det var ingen let Opgave at drive disse Dyr til Markederne i Tønder, Læk eller Husum. Der skulde både Forstand og Tålmodighed til denne Handel, der for Resten hørte op omkring 50erne. Fra 1870-1887 udførtes mange *Fedesvin* til Tyskland; men da lukkede Tyskerne for Indførselen. I øvrigt tog Bygningen af Svineslagterier i disse År vældig Fart. Det første *Andelsslagteri* byggedes i Horsens 1886; det andet i Esbjerg 1888.

Det var dog særlig *Studehandelen*, der blev Poul Breinholts vigtigste Gerning, og som tog det meste af hans Interesse, skønt han passede sin store Gård ganske fortrinlig. Boddum Bisgård betyder Boddum *Bispegård*; den havde tidligere tilhørt de Børglum Bisper og bestod af en Strimmel Land langs med Limfjorden på c. $\frac{1}{4}$ Mils Længde. Den havde 26 Tdr. Hartkorn og et Tilliggende af 290 Tdr. Land ganske fortrinlig Jord, så man ser, der var nok at gøre. Handelen med Stude medførte idelige Rejser, ikke blot i Thy, men også på Mors, hvor han købte flere Gårdes Stude, ofte mange År i Træk fra den samme Gård. Han måtte desuden holde sig a jour med alle forefaldende Handeler, og hvert År måtte han 4, 6 a 8 Uger om Foråret og 2 a 3 Uger om

Efteråret til Husum, Itzehoe o. s. v.; men hans udmærkede Hustru klarede Sagerne stolt derhjemme.

Ved Købet af Gården blev han nemlig Nabo til Sognepræsten for Boddum-Ydby *Christian Brandt Carstensen* (1782-1852), der var Søn af den Provst Carstensen i Thisted, der er kendt fra Kolds Historie. Denne Præstemand drev selv sin Avling, på 9 Tdr. Hartkorn, så godt, at det var bleven anbefalet B. at tage ham til Mønster. Hans Datter, *Birgitte Gjø Carstensen*, blev 19 År gl. P. Breinholts Hustru, og det blev et såre lykkeligt Ægtepar, til hvilket både de 11 Børn og de mange Tjenestefolk var knyttet med inderligt Venskabsbånd. En Avlskarl havde de i 10 År, en Kokkepige i 14 År, Røgteren endnu længere. En Barnepige tjente 7 År hos dem i Thy og kom senere til dem i Esbjerg, hvor hun døde. Fru B. vilde have sine Børn godt oplært, og derfor søgte de Realskolen i Thisted.

Det er interessant at læse et Telegram, indleveret i Thisted 1. Novb. 1859 og adresseret til P. Breinholt, boende hos H. Bendzen, Husum. Det lyder således:

"Ingen Liebhavere til Doverodde, købt Borbergs og Nørbos Stude; Christian købt Vestervigkloster, Andre Folk urimelige Priser. Husk Ingwersen på Østkanten. Alt vel hjemme".

Neergård sign. / *Meyer*.

Afsenderen var i mange År P. Breinholts Compagnon. Det var Proprietær, senere Kammerråd Neergård til Dovergård. Han har sikkert måttet sende ridende Stafet de 4 Mil til nærmeste Telegrafstation i Thisted. Studehandlere, ja, også deres Driverne, der fra de afsides liggende Egne således kom til de store Handelsbyer, fik af Venner og Bekendte ofte Anmodning om at købe et eller andet, som Ure, Piber, Klæde, Tobak el. lign, til dem, og faldt det godt ud, udviklede der sig en hel lille Handel dermed. I en Lommebog af P. B.s er der et Regnskab på 5 Piber til 19 Rbdl. 5 Mk. 14 Sk.

Til År 1865 måtte Studene jo gå den lange Vej. Poul Breinholt kørte eller red. I lang Tid havde de en broget Hest, der trak ham til Husum mange Gange. Da "den brogede" blev for gammel, lod han den skyde og begrave lige udenfor Gården; den skulde ikke slagtes. Han var i det hele taget god mod Dyrene. Man sagde, at der kun var én i hele Thy, der kørte langsommere end ham, og det var hans Karl.

Om Foråret, når Studene skulde af Sted, blev de slupne løse ude i Gården nogle Gange for at vænne sig til Turen. Da var der Fest, særlig for Børnene, der blev sat til at møde Studene i Portene. Studene var helt vilde og "spillede" ordentlig rundt mellem hinanden. En af hans Driverne fortæller, at hele Flokken eller en Del af den undertiden blev trukket det første Stykke Vej. En Dag efter endt Lufttur blev de drevne ud af Gården, fulgte på Vej den første halve eller hele Mil af flere af Karlene. Så snart de var faldne til Ro, drog de egentlige Driverne af Sted med dem.

De dreves i løsgående Flokke på 30-50 Stk. af 2-3 Drivere. Naturligvis led de meget på den lange Vandring, der ofte blev 30-40 Mil og medtog 8-12 Dage.

C. Nicolajsen, Helligsø, fortæller:

”Da jeg var 9 År (1860), kom jeg til Boddum Bisgård og skulde vogte (”vutte”) Stude. De gik løse det meste af Sommeren og kom ind i et Lukke om Natten, men vi måtte ikke gå fra dem, inden de lå ned allesammen. Det var en Forsmag på Driverlivet. Der var jeg så i 3 Somre. Der var 44 Stk. og det var en almindelig Drifts Størrelse til 2 Mand. De kom til Husum i Oktober og Vinterholdet i April. De kom af Sted om Eftermiddagen og lå så ved Thybjerg første Nat. De to Drivere skiftedes til at våge ved dem hveranden Nat. Vi Drengene var med til Thybjerg”.

Særlig om Foråret var den bratte Overgang fra Måneders Stilleståen i den varme Stald til lange Marcher og Ophold ude i al Slags Vejr både Dag og Nat næsten barbarisk. Desuden var Ernæringen som oftest meget tarvelig; den indskrænkede sig som oftest til 8 Pd. simpelt Hø til hver Stud pr. Døgn. Som Følge deraf var de ved Afmarchen næsten fede Stude ved Ankomsten til Husum næsten ikke til at genkende; men Køberne vidste af lang Erfaring, at de medtagne Dyr i forbavsende kort Tid vilde genvinde deres tabte Huld på de kraftige Marskenge, og til Efteråret kunde de fuldt fede sendes til *Hamborgmarkedet*.

Hr. Konsul Breinholt, R. af D. p. p., Esbjerg, hvem disse Oplysninger i det allervæsentligste skyldes, meddeler også, at der var 3 *Drivveje*: En vestlig, udgående fra *Holstebro*, en mellemste, udgående fra *Viborg* og en østlig, der havde *Ålborg* til Udgangspunkt. Kun den vestlige og den midterste anføres her, da de begge delvis benyttedes af P. Breinholts Drivere.

Den vestlige betegnes ved Navnene: *Holstebro*, *Agerfeld Kro*, *Hanning Hedegård*, der også havde *Kro*, *Brøsbøl Kro*, *Blaksmark*, *Øllufvad*, *Kikkenborg*, det nuværende *Bramminge*, *Gredstedbro*, *Vesterbæk*, *Ulvemølle*, *Sølsted*, *S. Løgum*, *Glasse Kro*, *Læk*, *Soholmbro*, *Dreisdorf* el. *Harrested Kro*, *Husum*.

Den midterste udgik fra *Skive* el. *Viborg* og førte gennem *Hagebro*, *Snebjerg v. Herning*, *Juliingsholm v. Sønder Omme*, *Foldingbro*, *Lintrup*, *Arild Skov*, *Løgumkloster* og *Glasse Kro*, hvor den forener sig med den vestre *Drivvej*, altså over *Læk* til *Husum*. C. Nicolajsen skriver: ”Da jeg kom med som Driver, lå vi første Nat ved *Thybjerg*, og drog så næste Dag til *Oddesund*, hvor det undertiden var slemt at komme over. Jeg har engang ligget der 4 Dage for Storm. Der var 12 Stude i den ene Færge og 16 i den anden. Fra *Oddesund* kom vi til *Tagård* i *Humlum*, *Overgård* i *Naur* og så gennem *Holstebro* til *Agerfeld Kro*. Herfra tog nogle med *Hedevejen* mod *Sydøst* og nogle med *Landevejen*. Med *Hedevejen* kom jeg de

første Gange. Fra *Agerfeld* gik det gennem *Sønder Felding* til *Sønder Omme* o. s. v.”

Her er de altså komne ud på den midterste *Drivvej* og har fulgt den til *Glasse Kro*, hvor de, som han skriver, mødtes med dem, der var gåede ad *Landevejen*, og netop havde fulgt den omtalte *vestlige Vej*. Fra *Glasse Kro* følges hele *Flokken* ad til *Husum*.

Skulde Studene til *Itzehoe*, fulgtes de samme *Veje*; men der fortsættes så over *Oversø*, *Helligbæk*, *Lille Dannevirke* og *Hohenwedstedt* ned til denne *By*.

Marchens Hastighed var i Regelen 3 Mil daglig om Foråret, 4-5 Mil om Efteråret. I *Foldingbro* kunde der ikke så sjældent være 7-800 Stude på en Gang. I godt Vejr lagde de sig gerne tæt sammen; men i dårligt Vejr var de tidt urolige og blandedes ofte sammen, så det var vanskeligt for Driverne at få dem skilt ad. Selvfølgelig var Studene tydeligt mærkede: *Ullerupgårds* med et stort U, *Nørhågårds* med NH o. s. fr. Meget sjældent blev Kreaturer borte, og når *Flokkene* dreves sammen, kendte Dyrene hinanden, og blev én borte fra *Flokken*, skulde den nok se at komme tilbage til sit eget Parti igen.

Af et Regnskab blandt P. Breinholts efterladte Papirer ses det, at for 54 Stude fra *Ørum*, som skal leveres *Phenningsmeister Hønch* i *Tønning*, er Udgiften pr. Nat både for de 2 Drivere og Studene 1 Rdl. 2 Mk., der er det almindelige, op til 2 Rdl. 4 Mk. 2 Sk., som C.

Lorentzen i Kronenbourg har taget for 2 "Manne" a 3 Mk. og 54 Stude a 3 Sk. Samme Regnskab viser udmærket, hvilken Vej man er taget med Studene, og endelig ses det, at hele Turen har været 14 Dage, nemlig fra $27/9-10/10$. En Morsomhed findes i Regnskabet, idet der er betalt Skadeserstatning til H. Sørensen i *Houborg*, fordi Studene har "grættet" på hans Boghvedemark; det blev 6 Sk. pr. Stud, i alt 3 Rdl. 2 Mk. 4 Sk. Ved Sundet fik Karlene 1 Mk. i Drikkepenge. I Regnskabsbogen kvitteredes i hver Kro for den udlagte Betaling, og så vel Nord som Syd for den senere Grænse brugtes dansk Mønt den Gang.

"Fra Ydby og til Husum er der jo c. 40 Mil - skriver C. N. - det har jeg drevet i 12 Dage; men jeg har også haft 26; så kunde vi jo ligge over, hvor det var godt at være. Med Hensyn til Dagløn fik vi 4 Mk., og da der kom Møntforandring, havde vi 1 Kr. 50 Øre foruden Kosten, som Købmanden gav 2 Mk. 4 Sk. og siden 1 Kr. for. Syd for Grænsen gav vi i Rm. 50 Pf. og siden 2 Rm. for Kosten. For Studene betaltes 4 Sk. pr. Stk. og siden 10-12 Øre; i Slesvig var det 20 a 30 Pf. Der var jo megen Forskel på Kosten de forskellige Steder. Vi fik Kaffe og Smørrebrød om Morgen, 2 "Melmader" med og en Flaske med Brændevin; den var af forskellig Størrelse; jeg havde en "Bramflaske" med 3 Snapse; men nogle havde dem 4 Gange så store. Når vi så kom til Logi igen, fik vi Kaffe om Eftermiddagen og Middagsmad om Aftenen. At vi havde mange gode Dage kan ikke nægtes; men at stå ude en Nat i Regn var ikke morsomt. Jeg har engang - det var ved *Sølsted* - stået ude fra Aften til Morgen, og da sneede det hele Tiden. Vi måtte så binde Studene ind. Der var $\frac{3}{4}$ Al. Sne på jævn Mark; men om Foråret, når Studene var solgt, og vi leverede dem tide i Eiderstedt, da var det fornøjeligt at drive dem de 3-4 Mil derud. Også når Studene ikke blev solgt, fordi Markedet gik dårligt, og vi af den Grund måtte ligge over i Husum en 8-14 Dage, havde vi det godt. Studene gik enten i "Fenner", og vi behøvede ikke at våge med dem, eller også kom de i Stald, hvad der jo altid var Tilfældet om Foråret, og vi var 2 Mand om at passe ca. 40 Stude Det var jo et sandt "Driverliv". Vi levede desuden udmærket i Husum.

Jeg har også været med at drive Nord på. *Stokholm* og *Buch*, Vestervig Overgård, købte undertiden 50-60 Kvier i *Tønder*, som vi drev til Ribe. Derfra kom de med Tog til Struer og Damper til *Doverodde*. Det var store Dyr, der kunde veje fra 12-1400 Pund, når de blev fede".

1865 hørte Drivningen op; thi da kom Jernbanerne. P. Breinholt var klar over, at Fragten med Jernbane blev billigere, og han blev nu *Lederen* af Handelen med næsten alle Kreaturer fra Thy, Mors og Salling. Han sørgede nemlig for hele Transporten. Han fragtede Brødrene Pedersens Dampskibe til at samle Stude fra Thisted, *Doverodde* og Nykøbing til Struer; derfra med Bane

til *Århus* og med Damper til Flensborg. Det varede dog kun 1 År. 1866 blev der Bane fra Fredericia til Flensborg, og så var Kreaturerne kun med Damper mellem Århus og Fredericia. Endelig 1868 kom Banen helt igennem, og nu kunde P. Breinholts *Ekstratog* køre helt fra Struer til Husum.

I Husum stod Markedet på "Kampen", en stor inddiget Plads Nord for Byen med Rum til c. 11-12,000 Stude. Den var 14 Tdr. Land stor og stødte op til Husums nordligste Gade, Neustadt, der næsten kun bestod af store Gæstgivergårde med vældig Staldplads til Kreaturer. P. B. boede altid hos en Gæstgiver H. Bendzen, hvor Fortouget var så bredt, at der kunde stå en Række Stude uden at genere Gadens Færdsel.

Disse Jernbanetransporter var et besværligt Arbejde for P. Breinholt; men han klarede det udmærket. De mange Gårdes Kreaturer samledes i rette Tid og på rette Sted, og det var derfor ikke underligt, at han senere, da "Det forenede Dampskibsselskab" begyndte Englandsfarten fra Esbjerg, blev dette Selskabs *Repræsentant* i denne By og fik Tilsyn med både Stalde og Skibe samt i det Hele at varetage Selskabets Interesser. Ingen passede bedre til denne Stilling end P. Breinholt. Han passede Arbejdet godt. Ikke alene sørgede han for Studene i Esbjerg på udmærket Måde, men han rejste også rundt for at få Folk til at *fede*, hvad det jo nu gjaldt om. 24. juni 1875 gik "Riberhus" første Gang fra Esbjerg til England med Fedekvæg. Mandag Morgen rejste han så hjemmefra, ekspederede Kreaturerne Tirsdag og Onsdag, var om Torsdagen på Færde rundt til de store Gårde for at få dem til at gå over til Fedning; de store Gårdes Ejere måtte jo i dette Stykke være Foregangsmænd, og kom så *Lørdag* Aften hjem til Boddum Bisgård igen. Han var desuden Sognerådsformand.

Han kunde anbefale Fedning som ingen anden; thi foruden at passe sin Magerhandel havde han allerede i mange År fedet hjemme på sin egen Gård. Det ærgrede ham, at Marskbønderne fik mere i Græspenge for $\frac{1}{2}$ Års Græsning end Danskerne for at have Studene i 4-5 År, og han havde allerede flere År forud prøvet at sende Fedekvæg med en lejet Damper "Jylland" gennem Agger Kanalen til England og senere en anden Damper med 84 Kreaturer over Ålborg til samme Bestemmelsessted. For Resten gik Fedekvæget fra Thy og Mors vistnok via Tønning til England. I al Fald foreligger der en Regning fra J. Hønch & Co. i London over en Ladning Får ankomne fra Tønning.

For at forbedre Besætningen indførte P. Breinholt *Korthornskvæget* fra England. En 6-8 Medlemmer af Familien Breinholt rejste både 1869 og 1872 el. 74 til England og købte både Køer og Tyre. I Boddum Bisgård holdtes indbyrdes Auktion over dem, og da P. B. 1876, den 27. August, flyttede til *Esbjerg* havde han et Par mægtige, store, fede Køer af denne Race med sig. De vakte almindelig Beundring. Når Breinholt og hans Slægt indførte denne Race, var det sikkert, fordi de havde set så gode Resultater af at fede den Slags Dyr nede i Eiderstedt og Ditmarsken, hvor man allerede den Gang havde begyndt; idet der i 50erne var etableret en

Dampskibsroute mellem Tønning og England. Denne Import af Korthornskvæg blev Begyndelsen til den Indførsel, Udbredelse og Udvikling af Korthornsracen, der fik en så kolossal heldbringende og indtægtsgivende Betydning for Kreaturbesætningerne i Danmark, særligt i Jylland. Det er måske P. Breinholt's og hans Slægts største Dåd.

Det var ikke sært, at P. Breinholt blev "Det forenede Dampskibsselskab"s Repræsentant i Esbjerg. Skibsreder Paul Pedersen, der den Gang havde sine egne Skibe, men senere gik ind i "De forenede", gav ham den Anbefaling, at der i hele Jylland ingen var, der egnede sig bedre til denne Stilling end P. Breinholt. Rejse derned ugentlig kunde han dog ikke holde ud til, og derfor måtte han forlade Thy, hvilket som nævnt skete 1876. Han havde da boet 30 År i Boddum, og det var ingen lystelig Forandring, han gik ind til. Hans Familie talte 9 Personer, og han måtte i Esbjerg nøjes med en Lejlighed på 3 Værelser samt Kvistkamre på Loftet og Pige-kammer i Kælderen. Det var noget andet end det rummelige Stuehus i Boddum Bisgård. 1878 byggede han eget Hus og boede der til sin Død. Den Gang havde Esbjerg vel c. 1500 Indvånere. Han var imidlertid vant til at leve tarveligt; han var ked af det, når en Tændstik ikke kunde slå til til at tænde 2 Lamper med, og når han skulde give mere end 5 Øre pr. Pund Fisk; men det forhindrede ikke, at han jo godt kunde låne en

Mand, som det kneb for, 100 Kr. uden Udsigt for at få dem tilbage, og han anvendte Tusinder, når det gjaldt Esbjergs Vel. Tab havde han ikke sjældent; det største havde han ved en Nabo, som han havde lånt meget. Han blev derfor aldrig nogen særlig rig Mand. I Esbjerg tog han sig af Fiskeri, Bankvæsen, 1892 blev han Fmd. i Bankrådet, og Kirkebygningen. Der var jo ingen Kirke, da han kom til Esbjerg; men Pastor Kemp, Skibsbygger Dahl og P. B. fik en Kirke bygget, og 1887 blev den indviet. Da lyste P. Breinholt's Ansigt af Glæde, den Gang han og hans velsignede Hustru så den Kristusfigur rejst på Alteret, som de havde skænket. Den 27. Januar 1888 hædredes han med Ridderkorset. Fire År før solgte han Boddum Bisgård til den også som Handelsmand bekendte Niels Buch; men da denne fortrød Købet, overtog P. B. igen Gården 1892. Endelig solgte han den til L. Bruhn for 80,000 Kr. uden Besætning 1895.

1889 havde han den store Sorg at miste sin kære Hustru. Selv døde han 22. Juli 1897. Ved hans Jordefærd udtalte Pastor Kemp:

"Han var en Mand med et trofast Hjerte, den samme overfor Fattigfolk som mellem rige og højbårne, en ydmyg Mand overfor sin Gud".

Kilder: Konsul C. Breinholtz' Manuskript. Den Breinholt'ske Stamtavle. Gustav Madsen: Studehandelen i Danmark. C. Nicolajsens Brev.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1921, side 231-247)